

ИНСТИТУТ ФИЛОСОФИИ, ПОЛИТОЛОГИИ И РЕЛИГИОВЕДЕНИЯ
КОМИТЕТА НАУКИ
МИНИСТЕРСТВА ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ МОДЕРНИЗАЦИИ КАЗАХСТАНА»
Материалы Международной научной конференции,
посвященной 80-летию академика НАН РК,
доктора философских наук, профессора А.Н.Нысанбаева

«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖАҢҒЫРУЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ»
ҚР ҰҒА академигі, философия ғылымдарының докторы,
профессор Ә.Н.Нысанбаевтың 80 жылдық мерейтойына
арналған халықаралық ғылыми конференцияның
материалдар жинағы

Алматы
2017

УДК 1/14
ББК 87
А 43

*Рекомендовано Ученым советом Института философии,
политологии и религиоведения Комитета науки МОН РК*

Редакционная коллегия:

С.Е. Нурмуратов (ответственный редактор),
А. Сағиқызы, С.Ю. Колчигин,
Е.Б. Токтаров

Актуальные проблемы модернизации Казахстана = Қазақстан жаңғыруының өзекті мәселелері. Материалы Международной научной конференции, посвященной 80-летию академика НАН РК, доктора философских наук, профессора А.Н. Нысанбаева / Под общ.ред. С.Е. Нурмуратова. – Алматы: Институт философии, политологии и религиоведения КН МОН РК, 2017 – 513 с. – каз., рус.

ISBN – 978-601-304-084-4

В сборнике содержатся материалы Международной научной конференции, посвященной 80-летию академика НАН РК, доктора философских наук, профессора Абдумалика Нысанбаевича Нысанбаева. Работа конференции была посвящена актуальным вопросам модернизации политической системы Республики Казахстан, проблемам философии и методологии научного познания, исследованию творческого наследия деятелей «Алаш», а также феномена религиозного образования в эпоху современного постсекуляризма.

Рекомендуется философам-исследователям, ученым и преподавателям вузов, докторантам и магистрантам, а также всем, кого интересуют проблемы развития современного общества.

УДК 1/14
ББК87

ISBN – 978-601-304-084-4

© Институт философии, политологии
и религиоведения КН МОН РК, 2017

9. А. Әділбаев, Ш. Әділбаева, Әбу Ханифа және Ханафи мәзһабы – Алматы: «Көкжиек» баспасы, 2014. – 393 б.

10. С. Сейтбеков, Мәзһабтар тарихы – Алматы: «Көкжиек» баспасы, 2015. – 447б.

11. А. Әділбаев, Ш. Әділбаева, Әбу Ханифа және Ханафи мәзһабы – Алматы: «Көкжиек» баспасы, 2014. – 393 б.

12. Әбу Ханифа Нұғман ибн Сәбит, Әл-Уәсия, (Имам Әбу Ханифаның өсиеті) қазақ тіліне аударған: Қ. Жұмағұлов, Ислам және өркениет газеті, №10 (226), 1-10 сәуір, 2011, 6-б.

ЗАЙЫРЛЫ ЕЛ ЖӘНЕ ИСЛАМТАНУЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ

Бейсенов Б.Қ.,

философия ғылымдарының докторы

Игисенова А. (Алматы, Қазақстан)

Зайырлы мемлекетімізде дін мен қоғам арақатынасын, діни құндылықтардың қоғамдық өмір мен қоғамдық санадағы орны мен рөлін зерделеу әрқашан да өзекті. Зайырлы қоғамда дін дүниетанымдық, реттеуші, ұйыстырушы, мәдени-шығармашылықтық, рухани-адамгершілік және т.б. қызметтер атқарады. Сондықтан да зайырлы қоғамда діни білім беру мазмұнында әлемдік және дәстүрлі діндердің ілімі мен құндылықтарын ғылыми және зайырлы тұрғыдан зерделеу мен танып білу маңызды.

Зерттеудің мақсаты-еліміздегі исламтанулық білім беру жүйесінің қалыптасуы мен даму жолдарын талдай отырып, осы саладағы көкейкесті мәселелерді зерделеу. Қазақ жеріне ислам діні мен мәдениеті орныққан тұста Отырар,Түркістан, Қарнақ, Сайрам, Созақ, Сығанақ қалаларындағы медреселер білім-ғылым ошақтары болды.Патшалық Ресейдің отарлық кезеңінде Ахмет Риза, Лепсі, Мамания, Қапал және т.б. медреселері – діни білім беру орталығы болды. XX ғасыр басында қазақ медреселерінде жаңа оқыту бағдарламасы реформаторлық бағыттағы жәдидшілік әдіснамасы енгізілді. Кеңестік атеистік кезеңде дін мамандарын оқыту мен тәрбиелеу коммунистік партия және кеңестік жүйе құрылымдарының қырағы бақылауында іске асты. Кеңестік заманда орталық азия елдері мұсылмандарының діни басқармасы Ташкент қаласында орналасты. Имамдар мен дін ұстаздары 1945 жылы ашылған Бұқара қаласындағы Мир-Араб медресесінде даярланды. 1961 жылы жабылған Баракхан медресесі орнына 1971 жылы Ташкентте жоғары білімді имамдар дайындалатын ислам институты ашылды.Посткеңестік елдердегі исламтанулық білім беру жүйесінде имамдар ислам университеттері мен медреселер және арнаулы орта білім беретін колледждерде даярланады.

Соңғы жылдары Батыс Еуропа елдерінде ислам діні мен мәдениетін зерттеуге көңіл бөлінуде. Себебі, Батыс Еуропа елдеріндегі мұсылмандар санының өсуі мен мигранттардың жаңа толқыны Еуропа қоғамында ислам

дініне деген қызығушылық исламофобиялық үдерістермен қатар өрбуде. Еуропа елдеріндегі исламтанулық зерттеулер университеттер аясында және гранттық жобалар негізінде жүргізілуде. Ислам діні мен мәдениеті туралы зерттеулер көбіне араб елдері және посткеңестік елдердегі діни жағдайды талдаумен байланысты қарастырылады. Әсіресе батыс зерттеушілерін Орталық Азия және Ресейдегі мұсылмандық оқу орындарының қалыптасуы мен даму жолдары қызықтырады. Исламтанулық білім беру бағдарламасының ерекшеліктері нақты мемлекеттегі діни жағдаймен және дін саласындағы мемлекеттік саясаттың ұстанымдарымен байланысты қарастырылуы қажет.

Кеңестік заманда орталық азия елдерінде дін ілімі негіздері құжыраларда берілді. 1990 жылы қаңтарда Қазақстан мұсылмандар діни басқармасы құрылды. XX ғасырдың 90 -жылдарынан кейінгі идеологиялық вакуум салдарынан қоғамда сан түрлі жат діни ағымдар, әсіресе жастар арасында жылдам тарай бастады. Діни сауатсыздық, жалпы білімнің төмендігі салдарынан жалған діни ағымдардың жасанды ілімдеріне ергендер зайырлы және ұлттық құндылықтарды мансұқтай бастады. Мұның алдын алудың бір жолы ретінде білікті және құзіреттілік деңгейі жоғары дін қызметкерлерін даярлау мәселесін шешу қажеттілігі туындады.

2001 жылы тәуелсіз елімізде жоғары білімді дін қызметкерлерін даярлайтын орталық азиядағы теңдесі жоқ Нұр Мысыр ислам мәдениеті университеті ашылды. 2002 жылы имамдардың білімін жетілдіретін ислам институты ашылды. Әлемдегі адам орны, адам өмірінің мәні мен мақсаты, ажал және ажалсыздық, жан мен тән арақатынасы, адам болмысы мен ғалам құрлысы сынды дүниетанымдық мәселелерді талдау дін ұстаздары үшін философиялық ойлау мәдениеттің тереңдігін талап етеді. «Жоғары оқу орындарының кадрлық құрамына, материалдық-техникалық жабдықталу деңгейіне, білім беру бағдарламаларына қатысты бақылау мен талап күшейтілуі тиіс» [1]. Еліміздің аймақтарында орта арнаулы діни білім беретін медреселер жұмыс жасауда. Исламтану түлектері адамзат және ислам мәдениетінде жинақталған адам, қоғам, саясат, әлем жөніндегі діни және діни емес дүниетанымның ерекшелігі туралы ғылыми ойтанымды терең меңгеруі тиіс. Болашақ дін қызметкерлерінің радикалды діни идеологиямен және дәстүрімізге жат жасанды діни ілімдермен күресе білетін құзіреттілігін қалыптастыру мен дамыту маңызды. Елімізде ислам білім беру ең алдымен мешіттер үшін білікті дін қызметкерлері мен исламтанулық білім беруші дін ұстаздары мен дін ғалымдарын даярлаумен байланысты. Бәсекеге қабілетті жаңа форматтағы дін қызметкерлерін даярлау – зайырлылық қағидатының құндылықтық ұстанымына сай іске асуы тиіс. Исламтану мамандығы ислам тарихы мен салт-ғұрыптар жүйесі, сенім және ғибадат, сондай-ақ мәдени адамгершілік, дүниетанымдық, ғылыми, этномәдени, әлеуметтік құндылықтарды ұрпақтан-ұрпаққа сабақтастықпен беруші және адамның өзіне және қоршаған ортасына қатынасын қалыптастырушы, кешенді пәндер жүйесі ретінде дін қызметкерлерін гуманизмге, руханилыққа, зайырлылық мәдениеті мен ғылыми ізденіске тәрбиелейді.

Исламтану мамандығын білім беру жүйесінде оқыту әлемдік және ұлттық рухани мәдениеттің озық жетістіктерін зерделеу мен дін мамандарының дүниетанымдық бағыт-бағдарын айқындауда, тұлғаның рухани бітім-болмысын қалыптастыруда өзіндік үлес қосары анық. Исламтану мамандығының пәндері имамдардың ислам діні мен мәдениеті, ислам мен дәстүрлі ұлттық ділдің арақатынасы, діннің зайырлы қоғамдық өмірге тигізер ықпал әсерін, діни дүниетанымның құрылымы мен ерекшелігін, қоғамдық сананың формасы ретіндегі діннің атқарар қызметін игеруге және еліміздегі діни қызметтің мән-мағынасын түсінуге мүмкіндік береді. Исламтанулық білім беру мен тәрбие беруде заманауи білім беру технологиясының мүмкіндіктерін және іске асыру тәсілдерін, әдістерін құралдарын айқындау үшін әдістемелік және педагогикалық моделдерді іске асыру қажет. Білім беру мазмұнында діни білім берудің негізгі бағдар зайырлылық қағидаты және ғылымилық әдістемелік ұстаным болуы керек. Зайырлылық қағидаты қоғамның, мәдениеттің және қазіргі білім берудің ұстанымы ретінде имамдарда ғылыми ізденіс және аналитикалық талдау қабілетін қалыптастыруы және исламтану гуманитарлық ғылымдармен тығыз бойланыста қарастырылуы тиіс. Исламтанулық білім беруде дінді кешенді және ғылыми тұрғыда түсіндіруге мән берілуі керек. Исламтану оқу бағдарламасында міндетті пәндер Құран ілімдері, тәпсір, хадис ілімдері, сира, фикһ ілімдері, мінез-құлық, діни уағыз және шешендік өнер, араб тілін қамтиды. Сонымен қатар, негізгі компоненттер – Қазақстан тарихы, философия, шет тілі және таңдау пәндері оқытылады. Оқу-тәрбие үдерісінде діни пәндермен қатар, зайырлы пәндерді оқыту адам және қоғам туралы білімді ұлғайтып, ұлттық мен азаматтық сананы қалыптастыруға үйретеді. «Мамандықтың негізгі пәндеріне міндетті түрде оқытылатын пәндер жатады. Бірінші орында оларға: Құран-Кәрім мен оның ілімдері, хадис-шариф пен оның ілімдері, фикһ пен фикһ негіздері, этика, ислам ақыл-ойы, пайғамбар өмірбаяны және ислам тарихы, ислам әлеміндегі қазіргі мәселелер кіреді» [2]. Исламтанулық білім беруге қатысты ана тіліміздегі оқу-әдістемелік оқу құралдары мен оқулықтар даярлау мәселесі де өзекті. Зайырлы қоғам мәдениетіне сай медреселерге арналған сапалы дәріс пен семинар сабақтарының бірыңғай әдістемелік құралдарын шығару маңызды. Исламтанушы мамандардың жетіспеушілігінен туындаған жағдайға байланысты молдаларды аймақтық және жергілікті сұраныстарға сай арнайы даярлау да орынды. Діндар әйелдерге арналған оқу-тәрбие және уағыз әдістерін менгерген діни білімді әйелдерді даярлау маңызды.

Исламтану мамандарын оқытуда ең маңызды іс жаңа білім беру технологиясына және заманауи талапқа сай дін мамандарын даярлаудың тиімділігін артыратын жаңа бағдарламасын дайындау қажет. Бұл бағдарламада діни негіздегі радикалды идеологиямен уланғандарды тура жолға салудың діни және психологиялық әдістері жүйелі қарастырылуы тиіс. Терроризм философиясы және психологиясының әдіс-тәсілдерінің ақпараттық-коммуникация технологияларында қолданылуы имамдардың ғаламторды пайдалану құзіреттілігін арттыруды болжайды. Сонымен

қатар,теріс ағымдардың беделді мүшелерімен пікір-сайыс жүргізетін деңгейде құзіреттілікке ие дін қызметкерлерін даярлауда логика және риторика, мемлекет және дін, салыстырмалы дінтану, құқықтану пәндерінің өзіндік орны бар,сондықтан аталған пәндер еліміздің медреселерінің оқу бағдарламасына жүйелі түрде енгізіліп және оқыту әдістемесі бір ізге келтірілуі тиіс. Сондықтан да Жолдаудағы: «оқыту бағдарламаларын сыни ойлау қабілетін және өз бетімен іздену дағдыларын дамытуға бағыттау қажет»деген Елбасының тапсырмасы төртінші басымдықтың мәні мен бағытын айқындайды [3].Исламтану мамандығы бойынша оқыту әдістемесін жүйелеп жетілдіру үшін ғалымдар мен дін мамандары қатысатын республикалық деңгейдегі конференциялар мен семинарлар еліміздің ірі қалалары мен аймақтарында өткізілуі тиіс. Елімізде исламтану саласында жиналған тәжірибені діни білім беру жүйесінде кең түрде қолдану діни білім беру сапасын жетілдірумен қатар, исламтану мамандығының ұстаздары үшін оқу-әдістемелік көмек болар еді. Исламтану мамандығының ұстаздарына арналған білім мен тәжірибе алмасу бағытындағы семинарлар мен конференцияларда зайырлы елімізде діни білім берудің мақсаты мен міндеттері, ерекшеліктері,исламтанулық пәндер жүйесі, зерттеу әдістері, ұғымдары мен терминдері, баяндау мен уағыз жүргізу әдістемесі,радикалды діни идеологияға қарсы күрес әдістемесі туралы жан-жақты біліктілікті артыру іске асырылады.

Еліміздегі діни білім беру орындары болашақ дін қызметкерлерін отансүйгіштік, төзімділік рухында тәрбиелеп, әлемдік және дәстүрлі діндердің құндылықтарына оң көзқарас қалыптастыруы және ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетіне және жауапкершілікке, діндер мен мәдениеттер үнқатысуына, ұлыстардың ерекшелігін түсіну мен сыйлауға, өзге діндегілерге құрметпен қарауға үйретуі тиіс.

Исламтану мамандығын оқытуда заманауи ақпараттық-аналитикалық және оқу-әдістемелік негіздерге сүйену керек. Исламтану діндар жастардың өмірлік және дүниетанымдық құндылықтарын қалыптастырушы, зайырлы және зиялы мәдениетке тәрбиелеуші, азаматтық позициясын айқындаушы, гуманистік құндылықтарын бекітуші рөл атқаруы қажет. Діни оқу орындарының түлектері еліміздің рухани қауіпсіздігі және ұлтымыздың діни тұтастығын нығайту жолына қызмет етуі үшін заманауи талапқа сай жан-жақты білімді болуы шарт.Исламтану оқыту бағдарламасында қазақстандағы ибраһимдік діндердің рухани мұраларын салыстырмалы тұрғыдан талдау еліміздегі дінаралық татулық пен келісімді нығайтуға бағытталуы тиіс. Дәстүрлі діндердің қоғам өмірінде және ұлттардың рухани мәдениеті мен дүниетанымдық ұстанымдарындағы алатын орнын зерделеу имамдардың елдегі діни жағдайдың ерекшелігін танып білуіне жол ашады.

Әрбір діннің сенімдік ұстанымдары мен құндылықтарына құрметпен қарау, отансүйгіштік, төзімділік мұраттары мен ортақ құндылықтар жастардың санасына сіңіріліп, нақты бағдары ретінде зайырлылық қағидағының негізде оқытылуы қажет. Зайырлы мемлекеттегі діни білім беру мәні нақты діни жүйе мен елдегі діни ахуал мен діндарлық

денгейін басшылыққа алады. Қазіргі исламтанулық білім беруде деструктивтік діни ілімдер және олардың харизматикалық діни басшыларына қарсы күресе білетін заманауи құзіреттілік қалыптастыру да маңызды. Елімізде қалыптасқан діни жағдайды ескерсек, жас ұрпақты Мәңгілік Ел құндылықтары негізінде тәрбиелеу, плюрализм мен түрлі діни сенімдерді уағыздаған миссионерлік және жат-ағымдар жағдайында өзіндік дүниетаным қалыптастыру және өз ой-пікіріңді айқындау, күмәнді ағымдарға сыни көзқарасты орнықтыру, адамзатқа ортақ құндылықтар мен ұлттық мәдениет құндылықтарды ардақтауды жас ұрпаққа қалай үйретеміз. Бұл міндеттерді шешу студенттер үшін исламтану мамандығының барынша өзекті де тиімді концепциясын дайындаумен қатар, қазіргі өзгермелі заман талаптарына сай әдістемелік және шығармашылық ізденіске негізделген жаңа білім беру бағдарламасы және оқытудың инновациялық әдістемесін жасау жолдарын табу өзекті. «Ғылым, білім дамыған, халқы жаппай сауатты, зиялылары көп, техникасы дамыған ХХІ ғасырдағы өркениетті елдердің бірі Қазақстанда медреселер рөлін республикамыздың ірі-ірі облыс, аудан орталықтары мен қалалары мешіттері жанындағы екіжылдық діни сауат ашу курстары атқаруда» [4].

Дін мамандары дүниетанымында зайырлы және ұлттық қадір-қасиетінен туған киелі ұғым түсініктерін құрметтеуді қалыптастыру еліміздің қарқынды инновациялық-индустриялық жаңғыруын және рухани-адамгершілік тұрғыда өрлеуін қамтамасыз ететін ұлттық мүдде мен азаматтық парызға адал дін мамандарын белсенді ізденіс пен іс-әрекетке тәрбиелеу маңызды болып табылады.

Дін қызметкері бітім-болмысы мен мәдениетімен, үлгілі өмірлік дерегімен және зиялы ұстанымымен ерекшеленіп, ғылыми және діни-философиялық мәселелер төңірегінде пікір-талас жүргізе алатындай деңгейде болуы оның діни қауым арасында беделді болуына оң ықпалын тигізеді.

Дін қызметкерлері білімі мен білігін, құзіретін рухани тәлім-тәрбиелік іс-шараларда, діни төзімділік пен дінаралық қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру және түрлі лаңкестік және экстремистік, зиянды ағымдардың керітартпа ілімдерінің алдын алу мақсатында іске асыру тиіс. Қазіргі заманғы оқыту әдістемесі исламтану мамандығының практикалық маңызын ашумен қатар, интеллектуальды тұрғыдан тағылымды, оқып-зертеу үшін қызықты, дін маманы үшін берері мол рухани және зайырлы білім қатар және үйлесімді берілуі қажет. Дін мамандары қоғамдық мораль өмірі мен адамаралық қатынасты ізгілендіру үдерісінде өзіндік рөл атқарады. Сонымен қатар, дін жастардың әлеуметтену процесінде өзіндік рөл атқарады. Бүгінгі дін қызметкеріне үлкен жауапкершілік жүктейді. Қазіргі заманғы имам ақыл-парасатымен, зайырлы қоғамдық өмірге сай зиялы жеке мәдениетімен, рухани дүниесінің байлығымен, шығармашылық әлеуетімен, жауапкершілік сезімімен даралануы тиіс.

Дін негіздері зайырлы мемлекеттік құндылықтарға сәйкес салықалы байыпты түрде түсіндіргені жөн. Имамның діни қызметі діндарлардың

діни сұранысы мен рухани қажеттіліктерін толық қамтуы тиіс. Исламтану мамандығының студенттеріне адамзат өркениетіндегі діннің шығу тарихын және діни ілімдер мен ғұрыптар жүйесі жайлы, әлеуметтік институт ретіндегі діннің қызметін, қоғамдағы конфессияаралық қатынас мәдениетін қалыптастырушы төзімділік қағидаларын, дәстүрлі діндердің жалпыадамзаттық құндылықтарын, дін саласындағы мемлекеттік саясат, мемлекет пен дін, қоғам мен дін, дін мен дәстүр байланысы, дін және құқық, зайырлы мемлекеттегі діни ұйымдардың қызмет ету негіздерін оқыту негізінде зайырлы мемлекеттегі діннің қызмет ету шегі мен аясы туралы толыққанды ғылыми түсінік берілуі тиіс. Еліміздегі ислам тарихын зерттеудің тарихнамалық және деректанулық әдістемелік ұстанымын заманауи талапқа сай жетілдіру үшін исламтанулық және теологиялық әдебиеттердің бірыңғай деректік жүйесін құрған жөн. Зайырлы білім беру жүйесінде исламтанулық білім беру мазмұның ислам діні мен діни ілімдік ерекшеліктерін оқытудың әдіснамалық өзегін ғылыми бағдар мен зайырлылық қағидаты құрайды. Діндер ілімі мен тарихын оқыту барысында нақты діннің сенімі мен ғибадатын, өркениеттік құндылықтарын және рухани мұрасын зерделеуде ғылымилық және объективтілікті ұстану қажет. Ел тарихындағы көрнекті дін қайраткерлерінің еңбектерін оқыту процесіне енгізу ұлттық рухани мұрамызды егжей-тегжейлі танып білуге жол ашады.

Дінтанулық білім беретін оқу орындарына арналған оқулықтар мен оқу құралдарын даярлаудың бірыңғай әдістемелік жүйесін құру және исламтанулық білім берудің әдістемелік тәсілдерін заман талаптарына сай жетілдіру де маңызды. Дін мамандарын даярлау адам, қоғам, дүние туралы философиялық – дүниетанымдық мәселелерді зерделеу және талқылаумен тығыз байланысты. Бұл мәселелерді қарастырғанда исламтану діни ілім құндылықтарын ғылыми түсіндіруге, философия, тарих, антропология және жаратылыстану ғылымдар мұрасына, ғылым мен техника жетістіктеріне сүйенеді. Исламдық білім негіздері жастардың ұлттық және діни (мазхабтық) бірегейлікті қалыптастырушы тұғыр. Зайырлы қоғамда исламтану негіздерін оқытуда исламдағы түрлі ағымдардың және радикалды идеологияның шығу және даму жолы мен ұстанымдарын, әдіс-тәсілдерін салыстырмалы талдау тұрғысында түсіндіру маңызды. Исламтану мамандығының білімгерлері зиялылық, имандылық, ғылымға құштарлық, отансүйгіштік, ұлтжандылық, әдептілік, ибалылық, төзімділік сынды қасиеттерімен дараланып, жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды толыққанды түсініп, бұл олардың өмірлік жолдарында діни және зайырлы мәдениетті қатар ұстануына септігін тигізеді деп ойлаймыз.

Әсіре діншіл топтарға қарсы діни-ағартушылық түсіндіру жұмысының тиімді тәсілдерінің бірі өңірлердегі діни ахуалдардың динамикасы мен тенденцияларына ықпал етуші жағдайларды анықтау исламтанулық зерттеулер жүргізуде негізгі мақсаттардың бірі деп білеміз. Зайырлы мемлекетте исламтану мамандығы діни сауаттылықты арттыруға, дін қызметкерлерінің беделін көтеруге және деструктивтік ағымдардың алдын алуға көмектеседі. Исламтану мамандығын оқыту үдерісі болашақ дін қызметкерлерінің бойы-

на көркем мінезділік, сөз бен істің үйлесімділігі, имандылық, салауаттылық, ұлттық дәстүр мен руханилық нәрін егіп, оларды ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды ардақтауға үйретіп, ұлтаралық және конфессияаралық қатынас мәдениетіне, түпнұсқа әдебиеттермен жұмыс жасау мәдениетін меңгеруге, дін саласындағы мемлекеттік саясаттың мәні мен мұратын айқын түсіну мен діни уағыздың заманауи әдістерін игеруге бағыттап, діни экстремизм мен фанатизмге қарсы күресе білетін құзірет қалыптастыруы тиіс. Оқу орнының беделін көтеретін бәсекеге қабілетті түлектері екендігі айқын. Зайырлы мемлекетіміздің дін саласындағы мемлекеттік саясаттын жан-жақты түсіне білетін және білімі мен білігін нақты іске асыратын дін қызметкерін даярлау уақыт талабы.

Әдебиеттер

1. Назарбаев Н.Ә. Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік // Егемен Қазақстан. 31.01.2017.
2. Хижази М.Ф. Жоғары оқу орындардағы исламтану мамандығы және оның болашағы // Исламтану және араб филологиясы мәселелері. Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. А. 2009. 29 б.
3. Назарбаев Н.Ә. Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік // Егемен Қазақстан. 31.01.2017.
4. Дербісәлі Ә. Қазақстанның мешіттері мен медреселері. А. Аруна. 2009.

ЗАЙЫРЛЫ МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ЗАМАНАУИ ДІН ФУНКЦИЯСЫ

*Бермаханов О.Б.,
философия ғылымдарының кандидаты
Нарымбаев Қ.Д. (Қызылорда, Қазақстан)*

Қазақстандық зайырлы мемлекет пен діннің ара қатынасына көзқарас әр қилы, өйткені тәуелсіздік алғаннан кейін бізде бұл салада реттеу қызметі өте әлсіз қалыптасты. Тәуелсіздік алып, либералдық бағыттағы ашық, зайырлы мемлекет деп жариялағаннан кейін елімізге мақсаттары күдік тудыратын көптеген конфессиялар мен діни ағымдар қаптап кетті. Бұлардың біршамасы экстремистік, жікшілдік бағытта екендігі және біздің қоғам мен мемлекетіміздің мүддесі үшін олардың басы ауырмайтыны жүре бара белгілі болды. Конституциямызда жария етілген ар – ұждан, сенім бостандығына, тегіне, көзқарасына байланысты адамды кемсітпеу т.т. бір сөзбен еркіндік пен теңдік нормаларын арқаланып, елімізге кірген діни ағымдар өздерінің алдын – ала деттеген құпия мақсаттарын іске асыра бастады. Адам жатақханасында мәдениет, діл және адами құндылықтар бірінші кезекте бастауын діннен алып, дін арқылы қалыптасатыны тарихтан белгілі. Американдық философ Э.Фромм діни сенім адамның пенде ретіндегі терең болмысынан туындайтынын пайымдай келіп, адам өз өмірін бағыттауға,